

Franz Kafka

În colonia penitenciară

Traducere și studiu introductiv
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Eu nu sunt nimic altceva decât literatură

Într-o scrisoare adresată editorului său, Kurt Wolff, datată 4 septembrie 1917, Franz Kafka refuză publicarea nuvelei *In der Strafkolonie* [*În colonia penitenciară*], localizând în paginile de final ale textului unele erori de construcție, improvizații care ar fi afectat întregul:

„În ce privește *der Strafkolonie*, există poate o neînțelegere. Eu n-am pretins niciodată cu inima cu totul deschisă publicarea povestirii. Cu două sau trei pagini înainte de sfârșitul ei sunt niște cârpe, faptul că ele există acolo arată o deficiență mai serioasă, undeva, acolo, e un vierme care face să fie găunos însuși plinul povestirii.“¹

¹ Franz Kafka, *Opere complete*, vol. 4, *Scrisori*, Editura Univers, București, 1998, p. 146. Pentru acuratețea mesajului, reiau aici un fragment din originalul scrisorii: „Hinsichtlich *der Strafkolonie* besteht vielleicht ein Mißverständnis. Niemals habe ich aus ganz freien Herzen die Veröffentlichung dieser Geschichte verlangt. Zwei oder drei Seiten kurz vor dem Ende sind Machwerk, ihr

Autodiagnosticul violent „Machwerlk“ (cârpeli) se bazează pe o înțelegere particulară a acestei proze, pe care o invocă în vederea cauționării amânării publicării:

„Oferta dumneavoastră de a face să apară istorisirea în același fel cu *Medicul de țară* [*Ein Landarzt*] este, firește, foarte atrăgătoare și mă flatează într-o asemenea măsură, încât mă face să mă simt aproape fără apărare – cu toate acestea, vă rog ca, cel puțin pentru moment, să n-o publicați. Dacă v-ați situa în punctul meu de vedere și ați vedea povestirea cum o văd eu, n-ați mai recunoaște în rugămintea mea vreo consecvență de vreun ordin special. De altfel, dacă puterile mă vor mai susține măcar pe jumătate, veți primi de la mine lucrări mai bune decât *În colonia penitenciară*.“²

Kafka intervine pe textul care era în manuscris de câțiva ani, fiind elaborat în octombrie 1914. Abia în octombrie 1919 este tipărit într-o formă remaniată.

Relația sa cu această proză are o istorie bogată: Kafka a citit public *În colonia penitenciară* în

Vorhandensein deutet auf einen tieferen Mangel, es ist da irgendwo ein Wurm...”

² Franz Kafka, *Opere complete*, vol. 4, ed. cit, p. 146.

2 decembrie 1914³; iar în noiembrie 1916 repetă lectura la Galeria Goltz din München.

Manuscrisul bătut la mașină era pregătit încă din aprilie 1915, fiindu-i trimis lui Kurt Wolff în vara anului 1916. Tot atunci, într-o scrisoare, Kafka pledează pentru publicarea separată a *Das Urteil (Verdictul)* și a *In der Strafkolonie*, nefiind de acord cu tipărirea lor împreună: „Dacă *Verdictul* și *În colonia penitenciară* ar putea să apară împreună în seria «Sfârșitul lumii», asta-i o întrebare care nici nu intră poate în discuție, căci e sigur că, de fapt, *În colonia penitenciară* ajunge din belșug pentru un mic volum separat, chiar și după criteriile propuse în scrisoarea dumneavoastră. Aș mai putea adăuga doar că *Verdictul* și *În colonia penitenciară* ar reprezenta, după cum simt eu, doar o legătură neplăcută.”⁴

Autorii *Enciclopediei Franz Kafka*⁵ sugerează că amânarea publicării povestirii ar fi avut și alte cauze, pe lângă impresia scriitorului că finalul ar fi ratat.

³ „După-masă la Werfel cu Max și Pick. Le-am citit *Colonia penitenciară*; nu tocmai nemulțumit, exceptând greșelile prea evidente și de neînlăturat.” (Franz Kafka, *Jurnal*, traducere de Radu Gabriel Pârvu, Editura Rao, București, 2006, p. 423.)

⁴ Franz Kafka, *Opere complete*, vol. 4. *Scrisori*, ed. cit., p. 136.

⁵ Richard T. Gray, Ruth V. Gross, Rolf J. Goebel, Clayton Koelb, *A Franz Kafka Encyclopedia*, Greenwood Press, Westport, Connecticut, 2005, p. 134.

Kafka și-a dat acordul ca nuvela să apară în revista *Marsyas*, însă, deși într-unul din numerele din 1917 era anunțată publicarea într-o ediție viitoare, revista și-a încetat apariția, iar nuvela nu a mai fost imprimată. Corespondența din octombrie 1915 cu editorul Kurt Wolff arată intenția scriitorului de a reuni *Verdictul*, *Metamorfoza* și „poate o altă nuvelă”⁶ într-un volum intitulat *Strafen* [*Pedepse*].

În 1918, după revizuirea manuscrisului, Kafka îi expediază lui Kurt Wolff o scrisoare în care își exprimă acordul cu privire la publicare și trimite manuscrisul la editură:

„Mult stimate domnule Kurt Wolff,

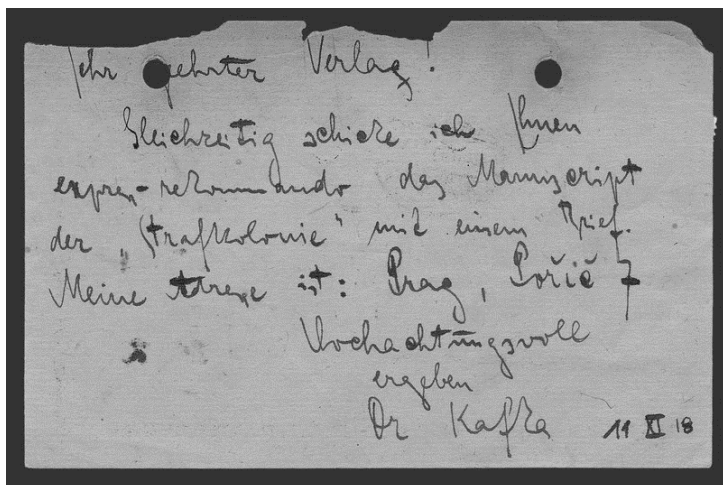
Aproape cu primele trăsături de condei după o lungă ședere în pat vă mulțumesc din inimă pentru prietenoasa dumneavoastră scrisoare. Cu privire la publicarea *În colonia penitenciară* sunt de acord bucuros cu ceea ce intenționați dumneavoastră. Manuscrisul l-am primit, am scos o piesă scurtă și îl trimit astăzi îndărăt editurii.

Salutări cordiale, al dumneavoastră devotat,

Dr. Kafka”⁷

⁶ Franz Kafka, *Opere complete*, vol. 4, *Scrisori*, ed. cit., p. 124.

⁷ *Ibidem*, p. 219.

Carte poștală trimisă de Franz Kafka editorului Kurt Wolff
(11 noiembrie 1918)

„Stimate editor, În același timp, vă trimit prin recomandată
expres manuscrisul pentru «Colonia penitenciară» cu o
scrisoare. Adresa mea este Praga, Pořič 7,
Cu deosebită considerație,

Dr. Kafka 11 XI 18“

Sunt și câteva indicații de ordin redacțional și
tehnoredacțional, la care Kafka ține, unele din păcate
neglijate în edițiile postume ale prozei:

„Vă trimit manuscrisul oarecum prescurtat al
Colonei [penitenciare]. Sunt pe deplin de acord cu
intențiile domnului Wolff în ceea ce privește
publicarea. Vă rog să țineți seama că după paragraful
ce se termină cu «pironul mare de fier» (pagina 28 a

manuscrisului) trebuie introdus un spațiu mai mare, care ar putea fi umplut cu steluțe sau în orice alt fel.

Cu stimă, al dumneavoastră,

Dr. Kafka⁸

Dar o încurcătură a poștei provoacă o nouă amânare a publicării: manuscrisul nu ajunge la destinație.

Kafka îi scrie și lui Max Brod, rugându-l să facă o reclamație, deoarece „n-am știut niciodată cum se rezolvă treburile astea cu poșta, cu noua poștă de stat chiar că nu mai știu deloc.”⁹

Traseul nuvelei spre tipar nu a fost unul lin, așa cum nici relația scriitorului cu textul nu a fost lipsită de stări conflictuale. O serie de însemnări din jurnal din vara lui 1917 arată că în acea perioadă Kafka se afla în căutarea unui final pentru nuvela sa.

Intenția editorului de a face un volum cu *Verdictul*, *Metamorfoza* și *În colonia penitenciară* are, pentru Walter Sokel, o explicație transparentă în ceea ce ține de supratema vinovăției & pedepsei.¹⁰ Instanța nu are funcție deliberativă în aceste trei texte, ci cu precădere punitivă, așa încât, pe rând, tatăl, familia,

Ibidem, pp. 219-220.

⁹ Franz Kafka, *Opere complete*, vol. 4, *Scrisori*, p. 220.

¹⁰ Walter Sokel vede *In der Strafkönig* drept o sistematizare a ideii „de fond a două dintre fanteziile punitive anterioare.” (Walter H. Sokel, *The Myth of Power and the Self*, Wayne State University Press, Detroit, 2002, p. 48)

respectiv mașina de tortură ghidată de un ofițer dependent de supliciul public, acționând ca agenți ai pedepsei. Sokel vede în inventatorul de drept al mașinii de tortură, fostul comandant al coloniei, contractul de reprezentare al autorității, care trece de la indivizi, la asocieri determinate sociologic, până la construcții abstracte care stabilesc și reglează sistemul penal; în această trecere, „*Colonia* este primul pas în extinderea pe care Kafka o face pornind de la familia empirică spre societate, națiuni și specii, prezente în opera sa ulterioară.”¹¹ Încă din 1964, Sokel pune o cezură între textele expresioniste de tinerețe și cele parabolice de la maturitate.¹²

Între interpretările multiple pe care le-a avut *In der Strafkolonie*¹³, una dintre cele mai ofertante pentru înțelegerea socio-istorică a nuvelei îi aparține lui Walter Müller-Siedel¹⁴, care citește textul ca pe un document, un excerpt al ideilor de justiție, de

¹¹ Ibidem.

¹² Walter H. Sokel, *Franz Kafka: Tragik und Ironie*, Langen/Muller, München, 1964, p. 103.

¹³ Pentru o trecere diacronică a textelor critice, vezi Richard T. Gray, „Disjunctive Signs: Semiotics, Aesthetics, and Failed Mediation in Kafka’s «In der Strafkolonie»“, în James Rolleston (ed.), *A Companion to the Works of Franz Kafka*, Camden House, Columbia, 2002, pp. 213-245.

¹⁴ Walter Müller-Siedel, *Die Deportation des Menschen: Kalkas «In der Strafkolonie» im europäischen Kontext*, Metzler, Stuttgart, 1986, pp. 87, 111, 160.

dreptate, de pedeapsă cu moartea și de teroare susținută de aparatul de stat. De altfel, este foarte ușor de pus în relație biografică Primul Război Mondial, perioadă pe care o trăiește într-un mod dramatic Kafka și care coincide cu momentul elaborării povestirii, cu semnificațiile politice, nuvela fiind citită în mod frecvent ca metaforă istorică:

„În *colonia penitenciară* se petrece într-un timp istoric – colonia este o posesiune mai mult sau mai puțin recognoscibilă a unei puteri europene de la sfârșitul secolului al XIX-lea sau începutul secolului XX – mai degrabă decât în dimensiunea subiectivă atemporală în care protagoniștii narațiunilor onirice ale lui Kafka se trezesc în afara timpului istoric.“

De fapt, subiectul este istoria religioasă a lumii, recapitulată într-o opoziție categorică: timpurile vechi vs. timpurile noi (într-o colonie penitenciară). În povestirile lui Kafka, interesul pentru spiritual este privit „în termeni istorici mai degrabă decât prin intermediul unui individ care experimentează dispararea întunericului spiritual în atemporalitatea sufletului său. Este o alegorie istorică.“¹⁵

Puterea de fascinație a acestei povestiri cu încărcătură semnificantă în ce ține de transformările istorice a fost justificată și prin agregarea punitivă a

¹⁵ Martin Greenberg, *The Terror of Art: Kafka and Modern Literature*, Basic Books, New York, 1968, p. 108 (t.n.).

cuvintelor, forța lor de a acționa, de a determina schimbări de regim juridic. Personajele lui Kafka trec de la statutul de nevinovat la cel de condamnat la moarte prin mijlocirea limbajului. Una dintre prozele subordonate meta-temei pedepsei poate fi mesagerul unui nou status, pentru că „*Marea schimbare a norocului*, la care se face referire în text nu este pur și simplu înlocuirea unei victime cu alta, ofițerul învins eliberând condamnatul și luându-i de bunăvoie locul sub grapă. Este o pildă despre trecerea de la un sistem moral la altul, de la tortură la liberalism, de la un etos al pedepsei la unul al compasiunii.”¹⁶

Călătorul se legitimează ca exponent al gândirii libere și rezonabile, este un rațional pentru care cunoașterea începe de la anumite „idei înnăscute“, ca la Descartes sau la Spinoza, și se plasează critic față de utilizarea violenței în rezolvarea crizelor lumii. Impermeabil la mesajul profund ideologizat al ofițerului, el însuși determinat ideologic de fostul comandant, călătorul este adversarul angrenajului conflictual al vecinătății spațio dar mai ales temporale a Primului Război Mondial, ceea ce poate fi interpretat ca o poziționare ironică față de Marele

¹⁶ Patrick Reilly, *Kafka*, în Harold Bloom (ed.), *Franz Kafka. Bloom's Modern Critical Reviews*, Infobase Publishing, New York, 2010, pp. 171-172.

Război¹⁷ sau ca o prefigurare a criticii colonialismului din studiile culturale.¹⁸

În sinopsisul receptării critice a textelor lui Kafka¹⁹, Richard T. Gray identifică multiple direcții de interpretare, de la cele alegorice cu filon religios iudeo-creștin (Kurt J. Fickert²⁰, Erwin R. Steinberg²¹ și J.D. Thomas²²), la interpretări ontologice, centrate pe discuția noțiunii de vinovăție (Martin Beckmann²³,

¹⁷ Patrick Reilly, op. cit.

¹⁸ Paul Peters evocă, în studiul său *Witness to the Execution: Kafka and Colonialism*, existența lui Josef Löwy, un unchi al lui Franz Kafka implicat în colonizarea belgiană în Congo. Peters spune că avem de-a face cu o colonie ca pedeapsă, colonizarea fiind un act politic de supunere și dominare. (Paul Peters, „Witness to the Execution: Kafka and Colonialism“, *Monatshefte*, Vol. 93, No. 4, 2001, pp. 401-425.)

¹⁹ Richard T. Gray, Ruth V. Gross, Rolf J. Goebel, Clayton Koelb, *A Franz Kafka Encyclopedia*, ed. cit.

²⁰ Kurt J. Fickert, „A Literal Interpretation of «In the Penal Colony»“, *Modern Fiction Studies*, nr. 17, 1971, pp. 31-36.

²¹ Erwin R. Steinberg, „Die zwei Kommandanten in Kafkas «In der Strafkolonie»“, in Maria Luise Caputo-Mayr (ed.), *Franz Kafka: Eine Aufsatzsammlung*, Agora, Berlin, 1978, pp. 144-153.

²² J.D. Thomas, „The Dark at the End of the Tunnel: Kafka's «In the Penal Colony»“, *Studies in Short Fiction*, nr. 4, 1966, pp. 12-18.

²³ Martin Beckmann, „Franz Kafkas Erzählung «In der Strafkolonie»: Ein Deutungsversuch“, *Wirkendes Wort*, nr. 39, 1989, pp. 375-392.

E.R. Davey²⁴ sau Wilhelm Emrich²⁵), până la cele literale, bazate pe obiectele și actele cu valoare corecțională din nuvelă (colonia penitenciară, mașina și protocolul acțiunilor juridice). Mai sunt evocate perspectiva istoricizantă a lui Walter Müller-Siedel și cea interesată de actele scrierii și citirii și de semnificația lor (reperabile la Clayton Koelb²⁶ și Mark M. Anderson²⁷). Gray evocă și interpretarea mașinii de scris pedepse pe pielea condamnaților ca o „mașină deconstructivă“, a cărei dezintegrare reflectă destrămarea narațiunii și absența unei concluzii clare (Axel Hecker²⁸) sau mașina ca obiect automat (din familia mașinii de scris sau a dictafonului – Wolf Kittler²⁹).

²⁴ E.R. Davey, „The Broken Engine: A Study of Franz Kafka's «In der Strafkolonie»“, *Journal of European Studies*, nr. 14, 1984, pp. 271-283.

²⁵ Wilhelm Emrich, *Franz Kafka*, Athenäum, Frankfurt am Main, 1965.

²⁶ Clayton Koelb, „«In der Strafkolonie»: Kafka and the Scene of Reading“, *The German Quarterly*, Vol. 55, No. 4 (Nov. 1982), pp. 511-525.

²⁷ Mark M. Anderson, „The Ornaments of Writing: «In the Penal Colony»“, în vol. *Kafka's Clothes: Ornament and Aestheticism in the Habsburg Fin de Siecle*, Claredon, Oxford, 1992, pp. 173-193.

²⁸ Axel Hecker, op.cit.

²⁹ Wolf Kittler, „In dubio pro reo Kafkas »Strafkolonie«“, în *Kafkas Institutionen*, edited by Arne Höcker and Oliver Simons, Bielefeld: transcript Verlag, 2007, pp. 33-72.